

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมืองนครนายก*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR PROMOTING
THE SANGHA ADMINISTRATION IN MUANG NAKHONNAYOK

พระครูขันติธรรมธาริ,
Phrakhru Khuntitarntare
พระสมุห์ธงชัย สุนทรธาดาโร,
Phra Samuh Thongchai Sundharacaro
สุริยะ มาธรรม,
Suriya Matham
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Nakhon Ratchasima Campus
E-mail : joybenyapajoy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมด้วยวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากประชากร 400 รูป ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 9 รูปหรือคน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก การบริหารจัดการการส่งเสริมปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องเหมาะสม บริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นไปตามหลักของพระธรรมวินัย กำหนดตำแหน่งหน้าที่สายการ

* Received 1 February 2023; Revised 23 June 2023; Accepted 25 June 2023

บังคับบัญชาในองค์การคณะสงฆ์อย่างเหมาะสมกับคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ให้ทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ปกครองพระภิกษุสามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเรียบร้อย ดึงดูดผู้มีหน้าที่บริหารปกครองวัดเป็นตัวอย่างสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน 3) การนำเสนอการบูรณาการการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ด้วยการทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกัน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ การเข้าไปมีน้ำใจช่วยเหลือกันทางกายทั้งต่อหน้าและลับหลัง เห็นคุณค่าในตัวเพื่อนมนุษย์ ให้ความสนใจในความทุกข์สุขของผู้อื่น แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมวัด เพื่อนร่วมงาน ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเต็มใจ แสดงออกด้วยกิริยาอาการสุภาพ การกระทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม

คำสำคัญ : การประยุกต์, พุทธธรรม, การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the general conditions towards the promotion of Sangha administration; Mueang Nakhon Nayok District. Mueang Nakhon Nayok District Classified by personal factors. Mueang Nakhon Nayok District How to conduct research that combines quantitative and qualitative research. Data were collected from a sample of 400 person. Interviewees were 9 photographs or persons. Data were collected using questionnaires and interview forms. Data were analyzed using statistics: percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, in-depth interviews. Data were analyzed by descriptive content analysis.

The results showed that: 1) The general condition towards the promotion of the Sangha government Mueang Nakhon Nayok District The management of the promotion and administration of the Sangha is orderly correct appropriate pure and fair according to the principles of Dharma and

discipline Determine the positions and duties of the line of command in the Sangha organization appropriate to the qualifications knowledge ability understanding of the administration of the Sangha to keep up with the changing era of technology governing monks and novices as well as the layman inside the temple to behave properly and properly. The person who has the duty to administer the temple is an important wheel in the growth of Buddhism and the development of the temple to be the center of the community.

2) Comparison of opinions towards the promotion of Sangha government Mueang Nakhon Nayok District Buddhist monks with age education level Duration of office are different. There are opinions on promoting the administration of the Sangha. no difference. 3) The presentation of the integration of the application of Buddhist principles to promote the administration of the Sangha of Mueang Nakhon Nayok district by doing good to each other support each other Know how to respect each other without harassing or bullying each other. do not hurt each other to suffer Entering into kindness and helping each other physically both in front of and behind their backs see the value in fellow human beings take an interest in the welfare of others. Show goodwill and good intentions to fellow temples. Colleagues Join the community by helping with various business willingly. Expressing in a polite manner. Actions for the benefit of the public

Keyword : Application, Buddhadhamma, Promoting the Sangha Administration

บทนำ

การบริหารคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์ โดยหลักคือการปกครองตามธรรมวินัยและให้กฎหมายหรืออำนาจของรัฐเป็นหลักสนับสนุน พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วยและต่อมาก็ได้กำหนดให้มีมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติ และออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (พระครูวิมลสุวรรณกร, 2559, น. 121) ดูแลคณะสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ของตนตามที่ระบุขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับที่ 23 พ.ศ. 2541 โดยมีพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการ คือ (1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระราชบัญญัติสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (2) ควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษา การจัดการศาสนศึกษา การจัดการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี (3) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัย การลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล (4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ (5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และ (6) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2546, น. 25)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชา ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงามการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ที่ต่อเนื่องกันมายาวนานนั้น ในช่วงต้นมีจุดแข็งทำให้เป็นเอกภาพได้ดี ต่อมาเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้จุดแข็งกลายเป็นจุดอ่อนส่วนของการประสานงานของคณะสงฆ์ ทำให้รับทราบข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากขาดการสื่อสารที่ดีและทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันขาดการประสานงานที่ดี ทำให้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์หรือได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนก่อให้เกิดปัญหาในการปกครอง ทั้งในส่วน of พระสังฆาธิการบางรูปที่มีอายุมาก ๆ ไม่ได้มีการพัฒนาศักยภาพในด้านความรู้ความสามารถ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และในส่วนของสภาพของร่างกายและ

โรคภัยไข้เจ็บที่เบียดเบียน ทำให้ศักยภาพในการทำงานลดลง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเป็นบุคคลตามกฎหมายตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ ในการต่าง ๆ เองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2545, น. 114-115)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยพระภิกษุมิศีล 227 ข้อเป็นเครื่องกำกับวัตรปฏิบัติเป็นแนวทางสำหรับปกครองพระภิกษุทุกรูป และศีล 227 ข้อ ใช้ตรวจสอบพระสงฆ์ นำไปสู่การปกครองภายใต้ของมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเชื่อมโยงกับศีล 227 ข้อ ก่อให้เกิดองค์การคณะสงฆ์ทำการตรวจสอบ ปกครอง ขยายกิจกรรมการงานคณะสงฆ์ที่ยึดศีล ธรรม วินัย จัดลำดับขั้นการปกครองและการปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นมีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น เช่น คณะธรรมยุตมีเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุตปกครอง ส่วนคณะมหานิกายแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนหลวง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็น ส่วน ๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ภาค มีเจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ส่วนที่ 2 จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครอง (เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ) ส่วนที่ 3 อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง (เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้า

คณะอำเภอทั่วประเทศ) ส่วนที่ 4 ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง (เจ้าคณะแขวงใน กรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ)

สถาบันพุทธศาสนา ประกอบด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้นำและองค์กรหลายระดับวัด เปรียบเสมือนหน่วยย่อยที่เข้าถึงชุมชนและมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ใกล้ชิดที่สุด เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำองค์กรหรือผู้บริหารสูงสุดของวัดมีส่วนสำคัญในการผลักดันและพัฒนาคบสัมพันธ์อันดีภายในวัดเพื่อให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นสมาชิกในวัดนั้นรักษาพระธรรมวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีรวมถึงทำงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สถาบันพุทธศาสนากำหนดไว้ และนอกจากนี้ผู้นำสงฆ์ในชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ ยังมีส่วนช่วยเสริมแรงในการผลักดันให้เกิด การพัฒนางานชุมชนร่วมกับภาคประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ ปัจจุบันมีองค์กรที่เกี่ยวข้องใน การส่งเสริมพุทธศาสนาหลายแห่งที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันทางศาสนา อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา มหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นต้น องค์กรดังกล่าวมีส่วน ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับพุทธศาสนาด้วยการสนับสนุนทางวิชาการ และพัฒนา ศักยภาพบุคลากร (พระสงฆ์) ทางการศึกษาพระธรรมวินัย (ทางธรรม) และระบบการศึกษาตาม หลักสากล (ทางโลก) ดังนั้นประชาชนในสังคมจึงมีความคาดหวังต่อแนวทางการพัฒนา พุทธศาสนาร่วมกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยคณะผู้นำ สงฆ์ในระดับชั้นต่าง ๆ ตามการปกครองของมหาเถรสมาคมตั้งแต่กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัด จะต้องแสดง บทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำซึ่งทางพุทธธรรมได้กล่าวถึงหลักธรรมของการเป็นผู้นำไว้หลาย หลักธรรมด้วยกัน อาทิ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 ธรรมาธิปไตย ราชสังคหวัตถุ 4 และ สัปบุริสธรรม 7 เป็นต้น (นันทวรรณ อิศรานุกุลชัย, 2550, น. 153-155) เพื่อให้เกิดความ เชื่อมั่นและศรัทธาต่อพุทธศาสนิกชน เนื่องจากสภาพปัญหาในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ ส่วนหนึ่งของพระสงฆ์ที่ประพฤติตนนอกกรอบพระธรรมวินัยทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาและ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก แต่ทั้งนี้เป็นเพียงแค่บางส่วนและ อีกนัยหนึ่งยังคงพบเห็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตนตั้งมั่นอยู่ในกรอบศีลธรรมที่ดีงาม อย่างต่อเนื่อง

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเมืองนครนายก จังหวัด นครนายกได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคม สภาพปัจจุบันมีการบริหารจัดการปัญหาการปกครองอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูล ในการวางแผนและพัฒนากิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายกจังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้หลักธรรมกับการบริหารงานปกครอง คณะสงฆ์ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายกซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการปกครอง

คณะสงฆ์ กำกับติดตามการใช้อำนาจหน้าที่เจ้าอาวาสบริหารจัดการงานปกครองคณะสงฆ์ระดับวัด ให้ทำหน้าที่ตามบทบาทงานปกครองและบทบาทของพระสงฆ์ตามหลักทางศาสนาในอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ได้แก่ พระภิกษุ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก จำนวน 400 รูป
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสาราณียธรรม 6 ค่าความเชื่อมั่น 0.93
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการด้านพระสงฆ์ จำนวน 2 รูป 3) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน 4) ตัวแทนกลุ่มกรรมการวัด จำนวน 2 คน (ข้อมูลของนิสิต) รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 9 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลัก สาราณียธรรมที่ส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการดั่งนี้ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัย การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพทั่วไปต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้อง เหมาะสมบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นไปตามหลักของพระธรรมวินัย กำหนดตำแหน่งหน้าที่สายการบังคับบัญชาในองค์การคณะสงฆ์ อย่างเหมาะสมกับคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ให้ทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พยายามใช้ความสามารถชักจูงความสนใจของพระสงฆ์ให้ได้ดีและประสบความสำเร็จได้ในเรื่องการปกครองเป็นอย่างดี ปกครองพระภิกษุสามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา จัดการเผยแผ่การบริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้การศึกษาอบรมปลูกศีลธรรมแก่เยาวชน จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม

เผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ศาสนิกชน การเผยแผ่ การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนา และการบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนา ใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ทำงานในการเผยแผ่มากยิ่งขึ้น ทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตหรือ เว็บไซต์ต่าง ๆ จัดการเทศนา สั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม การสาธารณูปการ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่าและการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มขึ้นใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ เป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง การศึกษาสงเคราะห์ การช่วยเหลือทางการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุน ช่วยพัฒนาสถานศึกษา ด้านอุปกรณ์การศึกษา สงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน จัดให้มีการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน มีการศึกษาพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในคราวที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสพอุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย สงเคราะห์คนชรา สงเคราะห์คนพิการและสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส การจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่

มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการปกครอง มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การนำเสนอการบูรณาการการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก

เมตตาทายกรรม (การสร้างความประทับใจทางกิริยาอาการ) ทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย รู้จักสัมมาคารวะไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ การเข้าไปมีน้ำใจช่วยเหลือกันทางกายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพ เห็นคุณค่าในตัวเพื่อนมนุษย์ ให้ความสนใจในความทุกข์สุขของผู้อื่น แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมวัด เพื่อนร่วมงาน ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ แสดงออกด้วยกิริยาอาการสุภาพ การกระทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม ช่วยกันทำภารกิจด้วยน้ำใสใจจริง รับผิดชอบร่วมกัน ไม่ดูตายและไม่รังเกียจ

เมตตาวจีกรรม (การสร้างความประทับใจทางวาจา) พูดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีเหตุผลยึดหลักการพระธรรมวินัย กฎหมายและระเบียบของวัด เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องสำคัญ พูดแต่สิ่งที่ดีงามพูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน พูดแต่ในสิ่งที่ทำให้เกิดกุศล ไม่พูดจาซ้ำเติมกันยามที่มีใครต้องผิดพลาด ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพ พูดวาจาที่เป็นคำสัตย์คำจริง พูดให้สมัคสมานสามัคคี แนะนำสั่งสอนบอกกันในที่ถูกต้อง เมื่อทำตามแล้วเกิดความดีงามไม่มีผลทำให้ผู้ทำตามต้องได้รับความเดือดร้อนภายหลัง

เมตตามโนกรรม (การสร้างความประทับใจด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ตั้งจิตปรารถนาดี) คิดดี การมองกันในแง่ดี มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกัน ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน นึกถึงผู้อื่นในด้านดี คิดช่วยเหลือผู้อื่นสงเคราะห์ผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง คิดต่อกันด้วยเมตตา ความซื่อสัตย์และความจริงใจ ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อการตั้งจิตเป็นเมตตาปรารถนาแต่ความไม่มีเวรมีภัยต่อกันมุ่งหวังแต่ความสุขความเจริญและประโยชน์ต่อกันและกัน จะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี และคิดด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ตั้งจิตปรารถนาที่จะทำคุณงามความดี คิดมั่นในการสร้างบุญกุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวัง

สาธารณโภคิตา (การจัดและใช้สอยสาธารณูปโภคร่วมกันฉันพี่น้อง) รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอา รัดเอาเปรียบ และมีความเสมอภาคต่อกัน แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน ไม่หวังไว้บริโภค เฉพาะเพียงผู้เดียวเพื่อเป็นการเกื้อกูลต่อผู้ที่มีลาภน้อยไม่หวังไว้บริโภคผู้ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ด้วยจิตเมตตา แบ่งปันทั่วถึงระหว่างหมู่เพื่อนพระสงฆ์ สามเณร ทั้งปัจจัย ลาภ และกิจนิมนต์

ศีลสามัญญตา (ความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายและระเบียบของวัด หรือคณะสงฆ์ ไม่มีอคติ เคารพสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกของผู้ได้ปกครองตลอดถึงพระภิกษุ สามเณร มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่หลงอำนาจใช้อำนาจข่มขู่ผู้ได้ปกครองตลอดถึงพระภิกษุ สามเณร และบุคลาการภายในวัด ไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของกันและกัน ไม่อ้างในอำนาจความเป็นใหญ่ในตำแหน่งหน้าที่เพื่อข่มขู่บุคคลอื่น มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษา ระเบียบวินัยของส่วนรวม มีความประพฤติเสมอภาคกัน รักษาศีลบริสุทธิ์เสมอภาคกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่น ๆ ประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ ปฏิบัติตนตามพระวินัยบัญญัติ รักษาศีลตามภาวะของตนไม่ให้ขาดหรือต่างพร้อยเสมอกันกับผู้อื่น

ทิวฐิสามัญญตา (ความสามัคคีปรองดองกัน ความเห็นชอบร่วมกัน) มีเอกภาพในการลงมติหรือความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การขจัดปัญหาภายในวัด มีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัดการทำงานเป็นทีมเพื่อลดความขัดแย้ง รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน มีความเสมอภาคกันทางความคิด ปรับความคิด ความเห็น ให้มีเหตุมีผลถูกต้องเหมือน ๆ กัน

มีความเห็นพ้องต้องกันตามพระธรรมวินัย ปรับแนวความคิดให้สอดคล้องกับเพื่อนสหธรรมิก หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง หรือบาดหมางกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการศึกษาผลการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการปกครอง คณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถร สมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รวมทั้ง ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ ดำเนินไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐพร จินดาสวัสดิ์, 2558, น. 164) ได้วิจัยเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา : มหาเถรสมาคม ผลการวิจัยพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นการพัฒนามาจากหลัก พระธรรมวินัย มาใช้ในการปกครอง ควบคู่ไปกับความเจริญเติบโตของสังคมไทย มีกฎหมายบ้านเมือง มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ ที่มาเกื้อหนุนพระธรรมวินัย อาทิเช่น ในด้านรูปแบบของการปกครองคณะสงฆ์ ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาจากสมัยก่อน คือ การปกครองคณะสงฆ์ด้วย กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และรูปแบบการบริหารการปกครองมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีมหาเถรสมาคม เป็นองค์กรสูงสุดของการปกครองคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รูปแบบการปกครองของ มหาเถรสมาคมปกครองเป็นแบบผสม โดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระราชปรีดีโมลี, 2554, น. 185-186) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครอง แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกัน เมื่อมีการกระทำผิดต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยปราศจากอคติ เจ้าอาวาสต้องเอาใจ ใส่ดูแลพระภิกษุสามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้ การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและบ้านเมือง และแต่ละวัดควรมีการคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด ด้านการศาสน

ศึกษา ควรจัดหาทุนการศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลควรมี งบประมาณให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงระดับ ปริญญาตรี พระภิกษุสามเณรควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรจัดตั้ง กองทุนสำหรับพระภิกษุสามเณรที่เรียนดียากจน ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานแก่ พระภิกษุสามเณร เช่น ไปเยี่ยมวัดที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็นแรงจูงใจ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ รัฐบาล ควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน รัฐบาลควร สนับสนุนการปรับปรุง วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน รัฐบาลควรส่งเสริม งบประมาณในการส่งเสริม โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้ มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติมีนโยบายให้ พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุดราชการหรือวันนักขัตฤกษ์ เพื่อเป็นการ ปฏิบัติธรรมของครอบครัว พระสงฆ์ต้องเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของ พุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ ทางหน่วยงานต้องมีการ บริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสุขการ พระสงฆ์ควรเป็น แบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สงบ การก่อสร้างไม่ควรสร้าง เกินความจำเป็นของวัด วัดควรเป็น ตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การก่อสร้างใด ๆ ควรเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ควรก่อสร้าง กำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัดออกจากอุปการะบ้าน ด้านการ สาธารณสงเคราะห์วัดควรเป็น ศูนย์กลางที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชน เจ้าอาวาสควรให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน รัฐหรือวัดควรจัด สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลแก่พระภิกษุ สามเณร ควรจัดเป็นศูนย์รวมในการสร้างสามัคคีธรรม ในชุมชน พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนทั้งในทางจิตวิญญาณและจิตอาสาอย่างแท้จริง

2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง นครนายก พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ปัจจัยส่วนบุคคลของ พระสงฆ์ส่งผลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ สอดคล้องกับ (พระราชปริยัติโมลี, 2554, น. 198-199) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรง ตำแหน่งเจ้าอาวาส ต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง ด้านการศาสน

ศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ แตกต่างกันไป มีดังนี้ ที่มีอายุแตกต่างกัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา แตกต่างกันไป ที่มีพรรษาและวุฒิการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน มีการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกันไป โดยรวมไม่แตกต่างกันในทุกด้าน และวุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรม และระยะเวลา ในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านการศึกษาสงเคราะห์แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ (พระสุระ สนิทชัย รชพล ศรี ขาวรส, 2562, น. 144-145) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ระดับ การศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันไป

3. การนำเสนอการบูรณาการการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครอง คณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ว่าด้วยหลักสาราณียธรรม 6 เมตตาทายกรรม (การสร้าง ความประทับใจทางกิริยาอาการ) เมตตาวาจกรรม (การสร้าง ความประทับใจทางวาจา) เมตตาทามโนกรรม (การสร้าง ความประทับใจด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ตั้งจิตปรารถนาดี) สาธารณโภคิตา (การจัดและใช้สอยสาธารณูปโภค ร่วมกันฉันพี่น้อง) สีลสามัญญตา (ความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย) ทิฏฐิสามัญญตา (ความสามัคคีปรองดองกัน ความเห็นชอบร่วมกัน) สามารถส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ได้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สาราณียธรรมเป็นธรรมเป็น เหตุที่ทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท กัน เพื่อความสามัคคีกันเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือหลักแห่งการอยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์และสามัคคี สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย, 2559, น. 167) ได้วิจัยเรื่อง สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านแฮด ตำบล บ้านแฮด อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักพุทธธรรม คือ "หลัก สาราณียธรรม" มาปรับประยุกต์ให้เอื้อต่อการบ่มเพาะความรู้ชุมชนบ้านแฮด เพื่อสร้างภูมิ คุ่มกันให้ชุมชนเข้มแข็งได้ใช้คุณลักษณะ 6 ประการ คือ หลักธรรมที่ 1 เมตตาทายกรรม คุณลักษณะมีความสามัคคีเสียสละและร่วมแรงร่วมใจกัน หลักธรรมที่ 2 เมตตาทามโนกรรม คุณลักษณะมีจิตใจเมตตาเสียสละเพื่อส่วนรวม หลักธรรมที่ 3 เมตตาวาจกรรม คุณลักษณะคิดดี พูดดี ทำดี หลักธรรมที่ 4 สาธารณโภคิตี คุณลักษณะมีน้ำใจเพื่อสังคม เคารพซึ่งกันและกัน หลักธรรมที่ 5 สีลสามัญญตา คุณลักษณะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมวางไว้ หลักธรรมที่ 6 ทิฏฐิสามัญญตา คุณลักษณะมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น พบว่า กระบวนการเครือข่ายสถานีสาราณียธรรมขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักสา

ราณีธรรมตามฐานคิดและคุณลักษณะ 6 ประการของเครือข่ายสถานีสาราณีธรรม สามารถสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตให้ผู้คนในชุมชนพ้นจากความเสี่ยง และสอดคล้องกับ (พระครูกลยาณกิจจานุกิจ กลยาโณ (ปทุมมา), 2563, น. 182) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักสาราณีธรรม 6 มาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หนองไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสาราณีธรรม 6 มาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากสามารถนำมาใช้ในการบริการงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้เป็นอย่างดี

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแนวคิดและผลการวิจัยสรุปได้ว่า บริหารจัดการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักของพระธรรมวินัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน การบริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญของศาสนา การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน ใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ทำงานในการเผยแผ่มากยิ่งขึ้น ทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตหรือ เว็บไซต์ต่าง ๆ การผลิตสื่อแบบการ์ตูน นิทานแฝงคติธรรม ละครชีวิตจริง การเทศน์หรือการบรรยายต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ทันสมัย เพื่อช่วยในการเผยแผ่ให้ดำรงอยู่และคนรุ่นหลัง การบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ เป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญแผนกธรรมบาลีเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้ส่งบุตรหลานเข้ามาบวชเรียน ดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคมโดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน และการพัฒนาสังคมและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐฐาพร จินดาสวัสดิ์. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา : มหาเถรสมาคม(การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทวรรณ อิศรานวัฒน์ชัย. (2550). ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- _____. (2545). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวัลลภกิจจานุกิจ (กลยาโณ ปทุมมา). (2563). การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 9(2), 124-135.
- พระครูวิมลสุวรรณกร. (2559). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1. มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 5(2), 15-26.
- พระราชปริยัติโมลี. (2554). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี. (2554). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระสุระ สนิทชัย และ รชพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. การประชุมวิชาการระดับชาติวิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562
- ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย. (2559). สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านแฮด ตำบลบ้านแฮด อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

